

Experiència de joc compartit amb alumnes amb TEA

– Gemma Pellicer Serra –

Mestra d'educació especial i psicomotricista.
(Granollers, Barcelona)

– Núria Riera i Riera –

Psicòloga i logopeda.
(La Roca del Vallès, Barcelona)

Aquesta experiència neix arran de la nostra participació a un programa de suport als docents d'alumnes amb Trastorn de l'Espectre Autista que es va endegar fa nou anys a la zona de Granollers, Barcelona. S'organitza a partir de la presentació de casos i de les vicissituds del seu recorregut escolar i assistencial dintre d'un grup de treball en el que participen professionals de les escoles ordinària i especial, dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic (EAP), del Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç (CDIAP) i del Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ). Aquest programa es concreta en diversos seminaris¹.

En el nostre context educatiu, l'escolaritat obligatòria comença als sis anys amb l'etapa de Primària. Abans, però, els infants poden cursar l'etapa d'Educació Infantil (no obligatòria, preescolar) que comprèn dels 0 als 3 anys a les Llars d'Infants i dels 3 als 6 anys (cursos P3, P4 i P5) en els centres on també cursen l'etapa de Primària fins als 12 anys.

En el cas d'alumnes amb necessitats educatives especials, seguint una política d'inclusió, aquests són escolaritzats, sempre que sigui possible, en un centre ordinari. D'altra banda, l'escola d'educació especial atén als alumnes de més gravetat quan l'EAP valora que no se'ls pot garantir una educació que doni res-

posta a les seves necessitats a les escoles ordinàries.

L'objectiu d'aquest Seminari és posar en comú les dificultats que es troben a l'escola ordinària a l'hora d'atendre els infants amb TEA, trobar un espai de reflexió entre professionals de totes les entitats implicades (escola ordinària, escola d'educació especial, CDIAP, CSMIJ i EAP) en l'escolarització d'un infant amb TEA per tal de comprendre el seu funcionament, poder entendre el que implica també a nivell familiar i poder ajustar les intervencions professionals pel seu benestar. En aquell moment, ens trobàvem una vegada al mes i a cada sessió es presentava el cas d'un alumne amb TEA d'una escola diferent, explicant l'anamnesi de l'infant, les característiques de l'escola i l'aula i plantejant tres qüestions que preocupaven del cas per tal de poder reflexionar i arribar a possibles acords per atendre millor a aquest alumne.

En començar l'experiència que us expliquem, en Gerard cursava P5 a l'escola ordinària Mogent de La Roca del Vallès (Barcelona) i es va presentar el seu cas en aquest Seminari. El curs següent estava previst que comencés a l'escola especial Montserrat Montero. En Gerard tenia 5 anys i un diagnòstic de TEA. En el Seminari vam poder veure el seu recorregut passant pel CDIAP, Llar d'Infants i Educació Infantil a l'escola ordinària. En el cas d'en Gerard, ens trobàvem amb una família amb certes reticències a l'hora de portar

al seu fill a una escola d'educació especial, malgrat els professionals consideraven que era l'opció més adequada per ell.

Aquell mateix any, hi havia un alumne, en Saul, que feia escolaritat compartida anant dos dies a la setmana a l'escola ordinària Mogent (on cursava 1r de primària i a on prèviament també havia fet els tres cursos de l'etapa d'Educació Infantil) i tres dies a la d'educació especial Montserrat Montero. Les dues escoles participaven en el Seminari i vam creure que podríem mirar de fer algun projecte junts per tal d'acostar l'escola ordinària i la d'educació especial i ajudar en el futur a famílies, com la d'en Gerard, a veure que les dues escoles treballaven en xarxa per una millora en l'educació dels seus fills.

En el cas d'en Gerard, ja havíem parlat de fer una escolarització compartida entre l'ordinària i la d'educació especial, però en aquell moment vam veure l'oportunitat d'anar una mica més enllà. Vam pensar que el fet de compartir un espai de relació entre un grup reduït d'infants amb TEA i un petit grup d'infants de l'escola Mogent podia beneficiar a tot l'alumnat. Això facilitaria unificar criteris d'intervenció entre les dues escoles envers els infants amb TEA i, a més, podríem ajudar a les famílies d'aquests infants a veure l'escola d'educació especial com a un bon recurs per a l'atenció dels seus fills.

Aquest va ser el punt de partida del nostre projecte. La idea era aprofitar que en Saul ja era alumne de les dues escoles i que per tant ja coneixia l'espai, els companys i els docents, per tal de planificar una activitat conjunta, on hi participés el seu grup-classe de l'escola d'educació especial amb tres companys més, tots ells amb TEA, i anar a l'escola Mogent. Malgrat que en Saul fes primer de primària,

¹ Cruz, D. et al. (2014). Programa de soporte a los docentes de alumnos con TEA. *Cuadernos de Psicoterapia del Niño y del Adolescente*, 57, 61-68.

vam valorar que el millor entorn escolar per fer una activitat compartida d'aquestes característiques era el de l'etapa d'Educació Infantil. Una de les dificultats que es troba l'escola d'educació especial és que els nens amb TEA que comencen a l'etapa d'Infantil no tenen models que afavoreixin la relació i el joc entre iguals. En aquesta etapa es treballen de manera més global totes les àrees curriculars que són l'àrea de descoberta d'un mateix i dels altres, l'àrea de descoberta de l'entorn i l'àrea de comunicació i llenguatge. Aquesta etapa de l'educació té com a finalitat contribuir en el desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu, dels infants amb la col·laboració de les famílies, proporcionant un clima i entorn de confiança on es sentin acollits i amb experiències d'aprenentatge. Això implica, com a metodologia, prioritzar espais de joc i relació que en l'etapa d'Educació Primària ja es donen de manera més natural.

Ahora, en Gerard estava cursant l'últim curs de l'etapa d'Educació Infantil (P5). Això ens permetria fer l'activitat en el seu grup-classe i facilitaria, d'una banda, que l'escola d'educació especial establís una primera relació amb ell i, d'altra banda, que la família tingués un primer contacte "indirecte" amb aquesta escola.

Tenint en compte aquestes premisses, ens vam plantejar fer una activitat una vegada al mes, on l'aula d'en Saul, nens de l'escola d'educació especial, aniria a compartir una activitat d'hora i mitja a l'escola Mogent amb el grup-classe d'en Gerard. Durant aquest temps, compartiríem una estona d'esmorzar, un esbarjo de mitja hora i una activitat més dirigida. En aquesta activitat, dedicaríem una sessió a psicomotricitat i una altra sessió a l'espai de racons (diferents entorns de joc simbòlic i experimentació).

Els objectius que conjuntament ens vam plantejar van ser:

- Ampliar la mirada i unificar criteris per a la millor comprensió i atenció dels alumnes amb TEA.
- Propiciar que l'alumnat amb TEA de l'escola d'educació especial, acompanyat d'adults de referència, pugui compartir espais amb l'alumnat de l'escola ordinària, amb la intenció de promoure

Una de les dificultats que es troba l'escola d'educació especial és que els nens amb TEA que comencen a l'etapa d'Infantil no tenen models que afavoreixin la relació i el joc entre iguals.

i ampliar l'interès per noves activitats i jocs.

- Afavorir les possibilitats de relació i d'integració personal i social dels alumnes.
- Apropar als alumnes de l'escola ordinària al món de la diversitat i desenvolupar valors de respecte, tolerància i col·laboració.
- Oferir als alumnes de l'escola especial un context escolar més ric en possibilitats de relació, patrons de conducta i de comunicació.

El fet de compartir diferents casos en el Seminari ens va permetre arribar a conclusions per la intervenció amb els infants amb TEA:

- Anticipar les activitats i els espais on es duran a terme.
- Crear espais tranquils, el màxim de previsible possible.
- Mantenir persones de referència per fomentar la confiança.
- Fer palesa la necessitat del rol de l'adult com a un "jo auxiliar", per tal de facilitar la comprensió de tot allò que passa a l'entorn dels infants amb TEA i poder interpretar les seves conductes.
- Respectar el temps i l'espai personal

necessari per poder participar de les activitats.

Els dos centres ja tenien clar com començar l'experiència i nosaltres érem molt conscients que ens hauríem d'anar adaptant a petits imprevistos i, per tant, ens hauríem d'anar ajustant a les necessitats que anessin sorgint.

En primer lloc, vam reorganitzar els nostres horaris per poder trobar una franja que anés bé als dos centres. L'escola Mogent havia de trobar un espai temporal per poder disposar de la sala de psicomotricitat i també de l'espai de racons de joc i experimentació. L'escola Montserrat Montero es desplaçaria a l'escola Mogent amb la furgoneta del seu centre. Això implicava reajustar diferents horaris d'altres grups que també feien servir aquest transport per altres activitats.

Els alumnes del Mogent serien acompanyats per la tutora i la Núria Riera, mestra d'educació especial, i als alumnes de Montserrat Montero els acompanyaria la tutora, Gemma Pellicer, i l'educadora de la classe. La intervenció respecte als alumnes seria conjunta amb tot el grup que participés de l'experiència.

Abans d'iniciar l'experiència, vam fer diverses reunions per fer un traspàs del funcionament de cada un dels infants amb TEA i per establir la dinàmica de les tres activitats. Els alumnes de Montserrat Montero arribarien a les 10:30h i es trobarien amb la resta del grup per esmorzar a l'aula de P5, després sortirien al pati que està organitzat en espais diferenciats -un sorral, una caseta, una estructura de

neumàtics- i tindrien una estona d'esbarjo on els adults farien d'observadors i mediadors entre els alumnes per facilitar que s'anés construint una relació entre ells. I després, els alumnes de Montserrat Montero i la meitat del grup de P5 anirien a la sala de psicomotricitat, espai que vam valorar que seria un entorn segur i amb un material que podria promoure una activitat espontània. A la següent

trobada, un després, quan ens tornéssim a reunir, a l'hora de l'activitat aniríem a la zona de racons. Aquest espai està dividit en diferents racons molt ben definits: una botigueta amb una taula petita i cadires, amb la possibilitat de jugar com si fos una cafeteria; una habitació amb un llit; disfresses i estris de cuina; una altra habitació com si fos un consultori de metges; la sala d'experimentació amb materials de diferents formes i colors i un projectori i, al passadís, una granja amb sorra i diferents animals de joguina. L'objectiu era que hi hagués un adult en cada espai per tal que els infants de Montserrat Montero es sentissin el màxim d'acollits i per anar intervenint quan calgués per ajudar als infants del Mogent a poder entendre les diferents actituds dels nous companys. A les dotze, acabaria l'activitat i cada centre seguiria amb la seva rutina diària. Vam acordar començar el mes d'octubre per tal que els alumnes ja estiguessin situats en el seu entorn escolar i acabar el mes de maig, una mica abans d'acabar el curs, per qüestions de calendari de diferents activitats extres dels centres, com ara les colònies.

Abans de fer la primera trobada, vam fer un àlbum de fotos dels alumnes, de la furgoneta i dels diferents espais, per poder anticipar als infants tot allò que s'anirien trobant a cada sessió.

Després de tots els preparatius, va arribar el dia. Quan ens vam reunir a la classe de P5 per esmorzar, es va crear un clima de curiositat. Els alumnes amb TEA mostraven interès pels diferents objectes que hi havia a la classe (contes, joguines, treballs exposats...). Els alumnes de P5 feien moltes preguntes amb la intenció de rebre una resposta dels nous companys. Alguns patien perquè els nens de Montserrat Montero tocaven les seves coses, altres els hi parlaven amb tota normalitat. Els adults anàvem posant paraules a tot allò que anava passant. A l'hora de l'esbarjo, hi havia infants que jugaven com cada dia, altres intentaven establir relació amb els infants de Montserrat Montero. Els infants de Montserrat Montero mostraven més interès pels objectes que pels seus companys, però, a la vegada, no els vèiem massa angoixats perquè anaven molt ben acompanyats.

De mica en mica, es va anar creant un ambient tranquil on els alumnes amb TEA anaven mostrant més interès pel que feien els altres infants i cada vegada toleraven millor el poder fer coses conjuntes.

Per sorpresa nostra, en Saul va ser el que ho va passar malament. De seguida, vam veure que no entenia estar a l'escola Mogent en un pati i amb un grup que no era el seu grup natural de quan hi anava a fer l'escolaritat compartida. En Gerard, d'altra banda, actuava com si no hi fòs-sim i intentava anar als llocs que més li agradaven, però als que no hi podia anar sempre que volia. Després, vam anar a fer l'activitat de psicomotricitat i ens vam adonar de que, en ser un espai tancat amb tant de moviment d'infants, causava una mica d'inquietud als alumnes amb TEA. A la sessió del mes següent, tocava anar a l'espai de racons. Allà vam veure que els alumnes de Montserrat Montero mostraven preferència per la sala d'experimentació i per la granja d'animals. A més de trobar objectes més motivadors, ens vam adonar de que també buscaven espais més tranquils.

Vam seguir amb aquesta dinàmica unes quantes sessions més. Després, ens vam reunir per fer la primera valoració i vam acordar fer les primeres modificacions. Vam decidir que l'activitat de després de l'esbarjo seria únicament la dels racons perquè ens semblava que era la que motivava més als alumnes i ens donava més possibilitat d'interacció. A més, limitariem el nombre d'alumnes. Vam acordar que hi anirien els quatre alumnes de Montserrat Montero i cada sessió serien acompanyats per sis infants del Mogent. D'aquesta manera, l'ambient seria més tranquil i a nosaltres ens permetria poder intervenir de manera més adequada.

La valoració del primer any va ser molt positiva. De mica en mica, es va anar creant un ambient tranquil on els alumnes amb TEA anaven mostrant més interès pel que feien els altres infants i cada vegada toleraven millor el poder fer coses conjuntes. Els alumnes del Mogent es van anar relaxant davant de les diferents conductes dels seus companys i posaven molt d'interès per entendre'ls i fer-los partícips dels seus jocs. Un dels inconvenients que vam veure era que una vegada al mes era massa espaiat en el temps, però això no ho vam poder modificar per la complexitat d'organització d'horaris.

Els alumnes del Mogent es van anar relaxant davant de les diferents conductes dels seus companys i posaven molt d'interès per entendre'ls i fer-los partícips dels seus jocs.

També vam tenir clar que en Saul i en Gerard no participarien el curs següent, perquè els dos farien escolaritat compartida en els dos centres i el fet d'anar a l'escola Mogent amb els companys de Montserrat Montero a fer una activitat diferent i amb un horari diferent els hi creava molta confusió.

El segon curs, van participar de l'activitat dos grups-classe de Montserrat Montero. En aquesta escola, els grups varien cada curs perquè depenen de les matricules dels nous alumnes, de les seves edats i les seves característiques. Això va fer que s'anessin alternant els dos grups. De tal manera que la periodicitat encara va ser més espaiada. Tot i que l'experiència era molt satisfactòria, vam valorar que era poc significativa pels alumnes amb TEA.

Actualment, es segueix fent l'experiència, però amb alumnes d'altres característiques que els hi és més fàcil participar del joc en entorns ordinaris i, a la vegada, poder fer-ho amb aquesta freqüència.

Aquests dos cursos ens han servit per poder veure a la pràctica tota la complexitat que comporta que els infants amb

TEA estiguin a les escoles ordinàries, on els recursos humans són del tot insuficients per a que rebin una atenció de qualitat, que les característiques dels diferents espais i activitats programades requereixen de plantejaments que siguin facilitadors i també com gestionar el temps per a reunir-nos i pensar, pensar per ajudar a entendre millor el funcionament i les necessitats d'aquests alumnes. ●